

Vážený pán predsedu súdnej rady, vážení členovia súdnej rady,

ako prokurátori prieskumného oddelenia trestného odboru Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, ktorí v zmysle organizácie práce na prokuratúre preskúmavajú spisové podklady a predkladajú generálnemu prokurátorovi odôvodnené stanoviská k návrhom oprávnených osôb podľa § 363 Tr. por. a ktorí vybavujú uvedenú agendu od momentu zavedenia tohto inštitútu do Trestného poriadku, t.j. od 1.1.2006,

považujeme za potrebné reagovať na Vami pripravované stanovisko k rozhodnutiu generálneho prokurátora Slovenskej republiky podľa § 363 ods.1 Tr. por. v konkrétnej trestnej veci vedenej pod sp. zn. IV/3 Pz 22/2021 (ďalej len „Návrh stanoviska“).

Predovšetkým musíme konštatovať, že do pôsobnosti Súdnej rady Slovenskej republiky (článok 141a ods. 6 Ústavy SR a Zákon č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade SR) nepatrí posudzovanie ústavnosti či zákonnosti rozhodnutí generálneho prokurátora.

V tomto smere si dovoľujeme poukázať na odborné stanovisko JUDr. Juraja Sopoligu – čestného prezidenta Združenia sudcov Slovenska a bývalého člena Súdnej rady SR, publikované dňa 19.9.2021 v Právnych listoch, s ktorým sa stotožňujeme a navyše len dodávame, že spolu s osobou Prof. JUDr. Jána Mazáka, PhD., ako bývalého predsedu Ústavného súdu SR, sa na Súdnu radu SR nepresunuli aj kompetencie Ústavného súdu SR.

Vzhľadom na to, že napriek nedostatku právomoci bude zrejme Súdna rada SR na svojom zasadnutí dňa 14.10.2021 rozhodovať o Návrhu stanoviska, považujeme za potrebné naň reagovať.

Podľa Návrhu stanoviska „sporné rozhodnutie generálneho prokurátora zasiahlo do legitimacy Najvyššieho súdu SR aj tak, že spochybnilo sudcovskú spôsobilosť konajúcich zákonných sudcov“.

Podľa správy TA SR z 23.9.2021 predseda súdnej rady zdôraznil, že „keď obvinený nie je zároveň aj väzobne stíhaný, prokurátor je pánom prípravného konania. Na druhej strane, keď je obvinený vo väzbe, prokurátor je už len stranou v konaní“.

Druhá časť uvedeného tvrdenia predsedu súdnej rady nemá oporu v zákone.

Podľa § 230 ods.1 Tr. por. „Dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vykonáva prokurátor.“

Zákon tu žiadnym spôsobom nerozlišuje prípravné konanie, v ktorom je obvinený stíhaný väzobne, a prípravné konanie, kde je obvinený stíhaný na slobode.

Preto je mylný argument predsedu súdnej rady, že v prípade väzobného stíhania obvineného prokurátor nemá postavenie „pána prípravného konania“ a že je iba „stranou konania.“

Vyplýva to napokon aj zo samotnej zákonnej úpravy inštitútu väzby v prípravnom konaní.

Podľa § 79 ods. 1 Tr. por. „Ak pominie dôvod väzby, dôvod na jej ďalšie trvanie, alebo uplynie lehoty väzby, musí byť obvinený ihneď prepustený na slobodu. **V prípravnom konaní o tom rozhodne prokurátor.**“

Podľa § 79 ods. 2 Tr. por. „Policajt, prokurátor, sudca pre prípravné konanie a súd sú povinní skúmať v každom období trestného stíhania, či dôvody väzby trvajú, alebo či sa zmenili. Sudca pre prípravné konanie tak koná iba pri rozhodovaní o návrhu prokurátora na predĺženie lehoty väzby alebo o zmene dôvodov väzby a pri rozhodovaní o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby podľa odseku 3....“.

Podľa § 79 ods. 3 Tr. por. „Obvinený má právo kedykoľvek žiadať o prepustenie na slobodu. Ak v prípravnom konaní prokurátor takej žiadosti nevyhovie, predloží ju bez meškania, najneskôr do piatich pracovných dní po predložení celého doposiaľ získaného spisového materiálu, so svojím stanoviskom a s návrhom na rozhodnutie sudcovi pre prípravné konanie, o čom upovedomí obvineného a jeho obhajcu.“

Z uvedených ustanovení platného Trestného poriadku jednoznačne a bez akýchkoľvek pochybností vyplýva, že prokurátor má nielen právo, ale aj povinnosť počas celého prípravného konania skúmať, či dôvody väzby trvajú (§ 79 ods. 2 Tr. por.), a v prípade zistenia, že dôvody väzby už nie sú dané, musí ihneď rozhodnúť o prepustení obvineného na slobodu (§ 79 ods.1 Tr. por.).

Keďže zákon zveruje aj prokurátorovi oprávnenie rozhodnúť o prepustení obvineného z väzby v prípravnom konaní (ide o súčasť jeho zákonného oprávnenia a povinnosti vykonávať dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní), nemožno v prípravnom konaní považovať prokurátora za „stranu konania“. Stranou sa prokurátor stáva až v konaní pred súdom.

Rovnako nemožno súhlasiť s tvrdením v Návrhu stanoviska, že rozhodnutie generálneho prokurátora podľa § 363 ods.1 Tr. por. zasiahlo do legitimity Najvyššieho súdu SR a spochybnilo sudcovskú spôsobilosť konajúcich zákonných sudcov.

Oprávnenie generálneho prokurátora podľa § 363 ods.1 Tr. por. bolo aktívne využívané v mnohých prípadoch zisteného porušenia zákona v prípravnom konaní.

Na ilustráciu možno uviesť nezákonnú prax vyšetrovateľov PZ akceptovaných dozorovými prokurátormi, keď vydávali „všeobecné“ uznesenia o začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 Tr. por. „pro futuro“ - teda pre skutky, ktoré sa ešte nestali, ale podľa očakávania orgánov prípravného konania sa v budúcnosti mali stať, následne na základe príkazu sudcu pre prípravné konanie zabezpečili vyhotovovanie obrazovo-zvukových záznamov, a pokiaľ sa nimi podarilo zachytiť spáchanie „predpokladaného“ trestného činu, vydali uznesenie o vznesení obvinenia pre skutok, ktorý sa však stal až po začatí trestného stíhania „vo veci“, čo je postup podľa Trestného poriadku neprípustný.

Takáto prax bola bežná najmä vo veciach patriacich do pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry, pričom Špecializovaný trestný súd a v mnohých prípadoch ani Najvyšší súd SR v rámci druhostupňového konania takýto nezákonný postup orgánov prípravného konania nezistil, resp. ho vo svojich rozhodnutiach nevytkol.

Až generálny prokurátor v rámci konania o návrhoch obvinených podľa § 363 ods.1 a nasl. Tr. por. po dôslednom preskúmaní zákonnosti celého prípravného konania zistil uvedené procesné pochybenia, následne tieto nezákonné uznesenia o vznesení obvinenia zrušil a predsedovi trestno-právneho kolégia Najvyššieho súdu SR zaslal podnet na zaujatie stanoviska k uvedenej problematike.

Napriek tomu, že Špecializovaný trestný súd prezentoval odlišné stanovisko od stanoviska generálneho prokurátora (rovnako ako Úrad špeciálnej prokuratúry GP SR, ktorý svoje odlišné stanovisko predložil napriek tomu, že nebol Najvyšším súdom SR vôbec oslovený), **trestnoprávne kolégium Najvyššieho súdu SR na zasadnutí dňa 23.9.2019 prijalo stanovisko sp. zn. Tpj 47/2019 (publikované v Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov SR 4/2019 pod č. 33), v ktorom sa stotožnilo s právnym názorom generálneho prokurátora.**

Prijatím uvedeného stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR tak okrem iného došlo k potvrdeniu správnosti právneho názoru generálneho prokurátora a teda aj zákonnosti jeho predchádzajúcich rozhodnutí vydaných podľa § 363 ods.1 Tr. por.

Zároveň Trestnoprávne kolégium Najvyššieho súdu SR vo svojom stanovisku konštatovalo nezákonnosť postupu vyšetrovateľov a prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry zistenú generálnym prokurátorom v rámci konania podľa § 363 Tr. por., hoci vo viacerých trestných veciach túto nezákonnosť nezistili ani konajúci zákonní sudcovia Špecializovaného trestného súdu, resp. Najvyššieho súdu SR.

Dôvodom mohla byť skutočnosť, že súd, najmä prvostupňový, často koná pri rozhodovaní o väzbe v časovej tiesni a vzhľadom na rozsah vyšetrovacieho spisu a právnu zložitosť vecí, či väčší počet obvinených, objektívne nemá (na rozdiel od

generálneho prokurátora v rámci konania podľa § 363 Tr. por.) dostatočný časový priestor na detailné skúmanie dodržania všetkých procesných ustanovení orgánmi prípravného konania.

Z uvedeného je zrejmé, že využitie oprávnenia generálneho prokurátora v zmysle § 363 ods.1 Tr. por. v dotknutých trestných veciach splnilo svoj účel a význam - napraviť porušenia zákona v prípravnom konaní, ktoré unikli nielen orgánom prípravného konania, ale aj súdom konajúcim o väzbe.

Navyše, po zistení nezákonnosti postupu orgánov prípravného konania v rámci konania generálneho prokurátora podľa § 363 Tr. por. došlo na základe jeho aktívneho prístupu k prijatiu zjednocujúceho stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR, ktoré usmernilo ďalší postup orgánov prípravného konania do budúcnosti tak, aby k uvedeným porušeniam procesných ustanovení Trestného poriadku viac nedochádzalo.

Nie je, a ani nemôže byť rozhodujúce, či porušenie zákona zistí a napraví generálny prokurátor, alebo zákonný vo veci konajúci sudca. Dôležité je len to, aby bola zabezpečená dôsledná ochrana práv patriacich obvinenému v zmysle Ústavy SR a Trestného poriadku, resp. rozhodnutí ESLP.

Rozhodnutie generálneho prokurátora o zrušení nezákonného právoplatného uznesenia orgánov prípravného konania o vznesení obvinenia preto v žiadnom prípade nie je možné vnímať ako „spochybňovanie sudcovskej spôsobilosti konajúcich sudcov“, ale ako naplnenie základnej zásady trestného konania uvedenej v ustanovení § 2 ods. 1 Tr. por., v zmysle ktorej **„nikto nesmie byť stíhaný ako obvinený inak než zo zákonných dôvodov a spôsobom, ktorý ustanovuje tento zákon.“**

Nikto, ani orgány činné v trestnom konaní, ani zákonný konajúci sudca, nie je neomylný a práve preto Trestný poriadok obsahuje viaceré kontrolné mechanizmy a právne prostriedky na zistenie eventuálnych porušení zákona a ich nápravu, vrátane oprávnenia generálneho prokurátora v zmysle § 363 ods.1 Tr. por. (Rovnaký účel majú aj ďalšie riadne a mimoriadne opravné prostriedky - sťažnosť, odvolanie a dovolanie.)

Niet pochyb o tom, že **práve prokurátor je v zmysle Trestného poriadku garantom dodržiavania zákonnosti v prípravnom konaní, preto celkom logicky zákonodarca zveril generálnemu prokurátorovi aj oprávnenie v prípade zistenia porušenia zákona v prípravnom konaní zabezpečiť nápravu a nezákonné rozhodnutie podriadených prokurátorov a policajtov zrušiť.**

Zároveň je potrebné uviesť, že rozhodnutie generálneho prokurátora podľa § 363 Tr. por. o zrušení nezákonného uznesenia o vznesení obvinenia **netvorí prekážku „rei iudicatae“.**

Preto nič nebráni opätovnému vydaniu nového uznesenia o vznesení obvinenia, pričom v mnohých prípadoch k takémuto postupu orgánov prípravného konania aj dochádza - samozrejme po odstránení procesných či skutkových nedostatkov zistených generálnym prokurátorom.

Zároveň považujeme za nevyhnutné poukázať aj na opačnú situáciu, ku ktorej by mohlo dôjsť, keby generálny prokurátor uvedeným oprávnením podľa § 363 ods.1 Tr. por. nedisponoval.

Opäť je možné ilustrovať túto situáciu na konkrétnom príklade.

V trestnej veci obv. Jaroslava Haščáka a spol. rozhodol Najvyšší súd SR uznesením zo 7.1.2021 sp. zn. 4 Tost 53/2020 o prepustení obvinených z väzby, **pričom v odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval nielen absenciu dôvodov väzby, ale predovšetkým absenciu zákonných dôvodov na vznesenie obvinenia.**

Napriek uvedenému rozhodnutiu Najvyššieho súdu SR, prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry GP SR dňa 10.3.2021 uznesením sp. zn. VII/1 Gv 26/20/1000-67 zamietol sťažnosti obvinených proti uzneseniu o vznesení obvinenia ako „nedôvodné“, **pričom sa vo svojom rozhodnutí žiadnym spôsobom nevysporiadal s argumentmi Najvyššieho súdu o nedôvodnosti vzneseného obvinenia.**

Orgány prípravného konania tak - **ignorujú právny názor Najvyššieho súdu Slovenskej republiky - naďalej pokračovali v nezákonnom trestnom stíhaní obvinených.**

Došlo tak k patovej situácii, keď Najvyšší súd SR síce konštatoval nezákonnosť vzneseného obvinenia, ale nedisponoval právnym nástrojom, na základe ktorého by mohol nezákonné rozhodnutie o vznesení obvinenia zrušiť, ani nástrojom, ktorým by na taký postup priamo zaviazal dozorového prokurátora.

Pokiaľ by teda Trestný poriadok neumožňoval generálnemu prokurátorovi zrušiť nezákonné právoplatné uznesenie orgánov prípravného o vznesení obvinenia, dotknutí obvinení by mohli byť **nezákonne** trestne stíhaní možno aj niekoľko rokov, kým by došlo k ich právoplatnému oslobodeniu v konaní pred súdom.

Uvedený argument ešte zosilňuje nedávne rozhodnutie päťčlenného senátu Najvyššieho súdu SR, ktorý dňa 20.9.2021 rozhodol o odmietnutí dovolania ministerky spravodlivosti v trestnej veci obv. Mgr. Jaroslava Haščáka. Z odôvodnenia uvedeného rozhodnutia je zrejmé, že dovolací súd sa stotožnil s napadnutým rozhodnutím trojčlenného senátu najvyššieho senátu (a teda aj s rozhodnutím

generálneho prokurátora podľa § 363 Tr. por.) pričom konštatoval, že aj keby generálny prokurátor nezrušil právoplatné uznesenie o vznesení obvinenia, dovolanie ministerky spravodlivosti by nebolo úspešné.

Ani takéto rozhodnutie päťčlenného senátu Najvyššieho súdu SR by však nič nezmenilo na patovej situácii, ktorá by v prípade, ak by generálny prokurátor nedisponoval oprávnením podľa § 363 Tr. por., naďalej pretrvávala, pretože ani dovolací (rovnako ako sťažnostný) senát najvyššieho súdu nemajú oprávnenie zrušiť nezákonné uznesenie orgánov prípravného konania o vznesení obvinenia. Úrad špeciálnej prokuratúry GP SR by tak - napriek vyslovenému právnomu názoru ôsmych sudcov najvyššieho súdu - mohol naďalej pokračovať v nezákonom trestnom stíhaní obvinených.

Čo by na takéto porušovanie práv obvineného asi povedal Ústavný súd SR prípadne ESLP?

V tejto súvislosti si dovoľíme položiť otázku:

Keď sa Súdna rada rozhodla vydať stanovisko o protiústavnom postupe generálneho prokurátora v trestnej veci obv. Vladimíra Pčolinského z dôvodu, že vo svojom rozhodnutí podľa § 363 a nasl. Tr. por. nerešpektoval právny názor Najvyššieho súdu SR o dôvodnosti vzneseného obvinenia, čím podľa Vás „spochybnil sudcovskú spôsobilosť konajúcich sudcov“, **prečo sa s rovnakým záujmom nevenuje aj nezákonnému postupu Úradu špeciálnej prokuratúry GP SR v trestnej veci obv. Mgr. Jaroslava Haščáka a spol., kde orgány prípravného konania úplne ignorovali právny názor Najvyššieho súdu SR o nesplnení zákonných podmienok na vznesenie obvinenia a naďalej pokračovali v nezákonom trestnom stíhaní obvinených.**

Odhliadnuc od skutočnosti, že hodnotenie rozhodnutí generálneho prokurátora nespadá do kompetencie Súdnej rady, tento rozdielny prístup k posudzovaniu ústavnosti a zákonnosti rozhodnutia generálneho prokurátora len vo vybranej trestnej veci svedčí podľa nás o neobjektivite a účelovosti pripravovaného stanoviska a snahe o politizáciu činnosti súdnej rady.

V nadväznosti na uvedené konštatovanie si dovoľíme na záver uviesť ešte jeden postreh:

Keď Úrad špeciálnej prokuratúry GP SR vzniesol obvinenie publicistovi Michalovi Havranovi spolupracujúcemu s denníkom SME, desiatky novinárov podpisovali petície na protest proti bezdôvodnej kriminalizácii tohto novinára a označovali ju za priame ohrozenie novinárskej práce.

Pokiaľ by generálny prokurátor SR v danej veci nevyužil svoje oprávnenie podľa § 363 Tr. por., Michal Havran by bol možno doposiaľ trestne stíhaný Úradom špeciálnej prokuratúry GP SR, prípadne by sa musel domáhať ochrany svojich práv na Ústavnom súde SR alebo ESLP.

Keď však generálny prokurátor SR v rámci konania podľa § 363 a nasl. Tr. por. zrušil obvinenie Michalovi Havranovi z dôvodu porušenia zákona, v printových a ďalších médiách sa o tom objavila len stručná správa bez akéhokoľvek komentovania tohto rozhodnutia, pričom nik nespochybňoval oprávnenie generálneho prokurátora rozhodnúť v tejto veci podľa § 363 a nasl. Tr. por.

Rovnako bez povšimnutia, a to nielen zo strany médií, ale aj zo strany politikov či Súdnej rady SR, zostal celý rad ďalších rozhodnutí generálneho prokurátora podľa § 363 ods.1 Tr. por.

Keď však generálny prokurátor využil to isté zákonné oprávnenie v trestnej veci Vladimíra Pčolinského, či Mgr. Jaroslava Haščáka, rozpútal sa doslova „verejný ošial“, v rámci ktorého sa časť politikov podporovaná mainstreamovými médiami a ďalšími samozvanými odborníkmi na trestné právo, bez akejkoľvek znalosti samotných rozhodnutí generálneho prokurátora, vyšetrovacích spisov a v mnohých prípadoch aj bez právneho vzdelania, snaží o zrušenie či obmedzenie tejto zákonnej právomoci.

Preto je namieste sa pýtať, či pri § 363 Tr. por. ide o právo a zákonnosť, a záujem o spravodlivosť pre všetkých občanov bez rozdielu, alebo len a výlučne o politiku?

Na základe historických skúseností totiž vieme, že ak zvíťazí politický záujem nad dodržiavaním ústavy a zákonov, znamená to definitívny koniec právneho štátu.

Apelujeme preto na členov Súdnej rady, aby sa nenechali vtiahnuť do tejto politizácie práva a zachovali si svoj vysoko odborný kredit, ktorý v spoločnosti právom požívajú.

**prokurátori prieskumného oddelenia
trestného odboru
Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky**